

ПАМ'ЯТКА НАСЕЛЕННЮ

ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ НАСЕЛЕННЯ ПРИ ВИНИКНЕННІ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

При першій можливості покиньте разом із сім'єю небезпечну зону. У разі неможливості виїхати особисто, відправити дітей і родичів похилого віку до родичів, знайомих. Необхідно взяти із собою всі документи, коштовні речі і цінні папери.

Підготовку до можливого перебування у зоні надзвичайної ситуації доцільно починати завчасно. Необхідно підготувати «екстрену валізку» з речами, які можуть знадобитись при знаходженні у зоні надзвичайної ситуації або при евакуації у безпечні райони.

ОПОВІЩЕННЯ

Запам'ятайте! З метою привернення уваги населення до початку передачі термінової інформації територіальними органами цивільного захисту включаються сирени, наявні на відповідній території, а також у запису мережею телебачення і радіомовлення, що означає подачу попереджувального сигналу оповіщення «УВАГА ВСІМ!». Почувши такий сигнал, негайно увімкніть радіоприймач або телевізор і слухайте повідомлення управління з питань надзвичайних ситуацій.

На кожний вид надзвичайної ситуації підготовлені варіанти текстових повідомлень. Після подачі звукового сигналу сирени передається мовна інформація про надзвичайну ситуацію.

Вислухавши повідомлення, кожен громадянин повинен діяти без паніки відповідно до отриманих вказівок.

У повідомленні міститься інформація про надзвичайну ситуацію, місце і час її виникнення; територію (район, масиви, вулиці, будинки тощо), яка потрапляє в осередки (зони) ураження; порядок дій при надзвичайних ситуаціях та іншу інформацію.

Кожний громадянин, який перебуває на роботі, повинен виконувати всі розпорядження керівника суб'єкта господарювання і діяти відповідно до вказівок органів управління цивільного захисту.

Якщо ви перебуваєте вдома, при виникненні надзвичайної ситуації слід:

тримати постійно включеними радіоприймачі, телевізори, щоб слухати розпорядження і вказівки органів виконавчої влади, управління з питань надзвичайних ситуацій;

повідомити сусідів про отриману інформацію;

привести у готовність засоби індивідуального захисту органів дихання і шкіри, при їхній відсутності приготувати найпростіші засоби (повсякденний одяг, взуття, марлеві пов'язки, плівку тощо);

постійно тримати при собі засоби індивідуального захисту, підготувати медичну аптечку, документи, засоби зв'язку, особистої гігієни, запас їжі, питної води і т.д.;

провести в квартирі (будинку) протипожежні заходи (вимкнути газ, електропостачання тощо), закрити вікна, кватирки, ущільнити їх;

уточнити місце найближчого укриття (підвального приміщення), де можна сховатися.

Якщо сигнал оповіщення застав вас у транспорті, громадському місці (магазині, театрі, на ринку тощо) необхідно уважно і спокійно вислухати повідомлення, визначитися, де поблизу є сховище, укриття і як можна швидше до нього дістатися. Якщо дозволяє час, можна добратися до свого помешкання і діяти відповідно до отриманих вказівок.

ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ НАСЕЛЕННЯ ПРИ ПОЖЕЖАХ

Якщо пожежа застала вас у приміщенні:

- ви прокинулись від шуму пожежі і запаху диму – не сідайте у ліжку, а скотіться з нього та повзть під хмарою диму до дверей, але не відчиняйте їх одразу;

- обережно доторкніться до дверей тильною стороною долоні, якщо двері не гарячі, то обережно відчиніть їх та швидко виходьте, а якщо гарячі – ні в якому разі не відчиняйте їх;

- щільно закрийте двері, а всі щілини та отвори позатикайте тканиною, по можливості мокрою, щоб уникнути подальшого проникнення диму, та повертайтеся повзком углиб приміщення, приймайте заходи для порятунку;

- присядьте, глибоко вдихніть, розчиніть вікно, висуньтеся та кричіть: **«Допоможіть, пожежа!»**, а якщо ви не в силі відчинити вікно – розбийте скло твердим предметом та приверніть до себе увагу людей, які можуть викликати пожежно-рятувальну службу;

- якщо ви вибрались через двері – зачиніть їх і повзком пересувайтеся до виходу з приміщення (обов'язково зачиніть за собою всі двері);

- якщо ви знаходитесь у висотному будинку – не біжіть донизу крізь полум'я, а скористайтесь можливістю вибратися на дах будівлі.

Користуватися ліфтом під час пожежі заборонено!

У всіх випадках намагайтеся викликати пожежно-рятувальну службу за телефоном 101.

При рятуванні потерпілих з палаючих будинків необхідно:

- перед входом в палаюче приміщення накритися з головою мокрим покривалом, ковдрою, плащем, пальтом;

- двері в приміщення відчиняти обережно, щоб запобігати спалаху вогню від швидкого притоку повітря;

- в сильно загазованому приміщенні пересуватися повзком або пригинаючись (небезпечно входити в зону задимлення, якщо видимість менше 10 метрів);
- для захисту від чадного газу дихати через вологу тканину (або спеціальні засоби захисту органів дихання від чадного газу);
- у першу чергу рятувати дітей, інвалідів та літніх людей;
- пам'ятайте, що маленькі діти від страху часто ховаються під ліжко, в шафу або забиваються в куток;
- якщо загорівся ваш одяг, не можна бігти, потрібно лягти на землю і перекинутись, збиваючи полум'я;
- побачивши людину, на якій горить одяг, звалити її на землю та швидко накинути на неї пальто, плащ чи покривало (бажано зволожене) і щільно притиснути до тіла;
- якщо горить електричне обладнання або проводка, вимкнути рубильник, вимикач або запобіжники, тільки після цього починати гасити вогонь.

ПРИ ЗАГРОЗІ БОЙОВИХ ДІЙ

Підготовка оселі:

- нанести захисні смуги зі скотчу (паперу, тканини) на віконне скло для підвищення його стійкості до вибухової хвилі та зменшення кількості уламків і уникнення травмування у разі його пошкодження;
- по можливості обладнайте укриття у підвалі, захистіть його мішками з піском, передбачте наявність аварійного виходу;
- при наявності земельної ділянки обладнайте укриття на такій відстані від будинку, яка більше його висоти;
- зробити вдома запаси питної та технічної води;
- зробити запас продуктів тривалого зберігання;
- додатково укомплектувати домашню аптечку засобами надання першої медичної допомоги;
- підготувати (закупити) засоби первинного пожежогасіння;
- підготувати ліхтарики (комплекти запасних елементів живлення), газові лампи та свічки на випадок відключення енергопостачання;
- підготувати (закупити) прилади (примус) для приготування їжі у разі відсутності газу і електропостачання;
- підготувати необхідні речі та документи на випадок термінової евакуації або переходу до захисних споруд цивільного захисту або інших місць укриття (підвалів, погребів тощо);
- особистий транспорт завжди мати у справному стані і запасом палива для виїзду у безпечний район;
- при наближенні зимового періоду необхідно продумати питання щодо обігріву оселі у випадку відключення централізованого опалення.

Правила поведінки в умовах надзвичайних ситуації воєнного характеру

Необхідно:

- зберігати особистий спокій, не реагувати на провокації;
- не сповіщати про свої майбутні дії (плани) малознайомих людей, а також знайомих з ненадійною репутацією;
- завжди мати при собі документ (паспорт) що засвідчує особу, відомості про групу крові своєї та близьких родичів, можливі проблеми зі здоров'ям (алергію на медичні препарати тощо);
- знати місце розташування захисних споруд цивільного захисту поблизу місця проживання, роботи, місцях частого відвідування (магазини, ринок, дорога до роботи, медичні заклади тощо). Без необхідності старатися як найменше знаходитись поза місцем проживання, роботи та малознайомих місць;
- при виході із приміщень, пересуванні сходами багатоповерхівок або до захисної споруди цивільного захисту дотримуватись правила правої руки (як при русі автомобільного транспорту) з метою уникнення тисняви. Пропускати вперед та надавати допомогу жінкам, дітям, перестарілим людям та інвалідам, що значно скоротить терміни зайняття укриття;
- уникати місць скупчення людей;
- не вступати у суперечки з незнайомими людьми, уникати можливих провокацій;
- у разі отримання будь-якої інформації від органів державної влади про можливу небезпеку або заходи щодо підвищення безпеки передати її іншим людям (за місцем проживання, роботи тощо);
- при появі озброєних людей, військової техніки, заворушень негайно покидати цей район;
- посилювати увагу і за можливості, також залишити цей район, у разі появи засобів масової інформації сторони-агресора;
- у разі потрапляння у район обстрілу сховатись у найближчу захисну споруду цивільного захисту, сховище (укриття). У разі відсутності пристосованих сховищ, для укриття використовувати нерівності рельєфу місцевості (канави, окопи, заглиблення від вибухів тощо). У разі раптового обстрілу та відсутності поблизу захисних споруд цивільного захисту – лягти на землю головою в сторону, протилежну вибухам. Голову прикрити руками (за наявності, для прикриття голови використовувати валізу або інші речі). Не виходьте з укриття до кінця обстрілу;
- надавати першу допомогу іншим людям у разі їх поранення. Викликати швидку допомогу, представників ДСНС України, органів правопорядку, за необхідності військових;
- у разі, якщо ви стали свідком поранення або смерті людей, протиправних до них дій (арешт, викрадення, побиття тощо) постаратися з'ясувати та зберегти якнайбільше інформації про них та обставини події для надання допомоги, пошуку, встановлення особи тощо. Необхідно пам'ятати,

що ви самі або близькі вам люди, також можуть опинитись у скрутному становищі і будуть потребувати допомоги.

Не рекомендується:

- підходити до вікон, якщо почуєте постріли;
- спостерігати за ходом бойових дій;
- стояти чи перебігати під обстрілом;
- конфліктувати з озброєними людьми;
- носити армійську форму або камуфльований одяг;
- демонструвати зброю або предмети, схожі на неї;
- підбирати покинуті зброю та боєприпаси.

При виявленні вибухонебезпечних предметів забороняється:

- перекладати, перекочувати з одного місця на інше;
- збирати і зберігати, нагрівати і ударяти;
- намагатися розряджати і розбирати;
- виготовляти різні предмети;
- використовувати заряди для розведення вогню і освітлення;
- приносити в приміщення, закопувати в землю, кидати в колодязь чи річку.

Виявивши вибухонебезпечні предмети, вживайте заходів з означення, огороження і охорони їх на місці виявлення. негайно повідомте про це територіальні органи ДСНС та МВС за **телефоном «101» та «102»**.

Якщо стався вибух

Переконайтеся в тому, що ви не отримали значних травм.

Заспокойтеся і уважно озирніться навколо, зверніть увагу чи не існує загрози подальших обвалів і вибухів, чи не потрібна комусь ваша допомога.

Якщо є можливість - спокійно покиньте місце події. Якщо ви опинилися в завалі - періодично подавайте звукові сигнали. Пам'ятайте, що при низькій активності людина може протриматися без води п'ять діб.

Виконуйте всі розпорядження рятувальників.

При виявленні вибухових пристроїв

Для того, щоб вирізнити вибухові пристрої з-поміж усіх інших, варто запам'ятати їхні характерні ознаки:

- предмети є незнайомими або незвичними для цієї обстановки чи території;
- наявність звуків, що лунають від предмету (цокання годинника, сигнали через певний проміжок часу), миготіння індикаторної лампочки;
- наявність джерел живлення на механізмі або поряд з ним (батареї, акумулятори тощо);
- наявність розтяжки дротів, або дротів, що тягнуться від механізму на велику відстань;
- предмет може бути підвішений на дереві або залишений на лавці.

Категорично забороняється:

- торкатися предмету і пересувати його;
- користуватися засобами радіозв'язку, мобільними телефонами (вони можуть спровокувати вибух);
- заливати його рідинами, засипати ґрунтом або чимось його накривати;
- торкатися підозрілого пристрою та здійснювати на нього звуковий, світловий, тепловий чи механічний вплив, адже практично всі вибухові речовини отруйні та чутливі до механічних, звукових впливів та нагрівання.

При виявленні вибухових пристроїв телефонуйте «101» та «102».

При загрозі масових заворушень

Зберігайте спокій і розсудливість.

При перебуванні на вулиці негайно покиньте місця масового скупчення людей, уникайте агресивно налаштованих осіб.

Не піддавайтеся на провокації.

Надійно закрийте двері. Не підходьте до вікон і не виходьте на балкон. Без крайньої необхідності не покидайте приміщення.

Якщо вас захопили злочинці як заручника і вашому життю і здоров'ю загрожує небезпека

Намагайтеся запам'ятовувати будь-яку інформацію про злочинців (вік, зріст, голос, манеру розмовляти, звички і т.п.), що надалі може допомогти встановити їх особу та місцезнаходження.

При першій можливості намагайтеся повідомити про місце свого перебування рідним чи в міліцію.

Намагайтеся бути розважливими, спокійними, по можливості миролюбними, оберігайте себе від непотрібного ризику. Не підсилюйте агресивність злочинців непокорю, сваркою, зайвим опором.

Якщо злочинці перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, то намагайтеся максимально обмежити себе від спілкування з ними, так як їх дії можуть бути непередбачувані.

Виконуйте вимоги терористів, не створюючи конфліктних ситуацій, запитуйте дозволу переміщатися, сходити в туалет, відкрити сумочку і т.д.

Уникайте будь-яких дискусій, особливо політичних, зі злочинцями, будьте, насамперед, уважними слухачами.

Зберігайте свою гідність і нічого не просіть, намагайтеся з'їдати все, що дають, незважаючи на те, що їжа може бути непривабливою.

Якщо ви тривалий час перебуваєте поруч із злочинцями, постарайтеся встановити з ними контакт, викликати співчуття і почати розмову, не наводячи їх до думки про те, що ви хочете щось вивідати.

Не дозволяйте собі падати духом, використовуйте будь-яку можливість поговорити з самим собою про свої надії, проблеми, які трапляються в житті. Уважно стежте за поведінкою злочинців та їх намірами, будьте готові до втечі, якщо ви абсолютно впевнені в безпеці такої спроби.

Постарайтеся знайти найбільш безпечне місце в приміщенні, де вас утримують і де можна було б захиститися під час штурму терористів (приміщення, стіни і вікна яких не виходять на вулицю, ванна кімната або комора), у разі відсутності такого місця падайте на підлогу при будь-якому шумі або стрілянні.

При застосуванні спеціальними підрозділами сльозогінного газу, дихайте через мокру тканину, швидко і часто моргайте, викликаючи сльози.

Під час штурму ні в якому разі не беріть в руки зброю терористів, щоб не постраждати від штурмуючих, які стріляють в озброєну людину.

При звільненні виходьте швидко, речі залишайте там, де вони лежать, оскільки можливі вибухи або пожежа, беззаперечно виконуйте команди групи захоплення.

При проведенні тимчасової евакуації населення з небезпечного району.

Евакуація населення проводиться в найкоротші терміни і може бути успішно проведена тільки за умови організованості та дисциплінованості населення.

Про проведення евакуаційних заходів до населення доводиться:

- причина евакуації;
- її початок;
- час прибуття на збірні пункти евакуації і їх місце знаходження.

Отримавши дане повідомлення кожна людина повинна підготувати себе та житло до евакуації.

Підготувати себе - це означає взяти:

- документи (паспорт, військовий квиток, документ про освіту, трудову книжку або пенсійне посвідчення, свідоцтво про народження) цінності і гроші;

- якщо є, засоби індивідуального захисту (засоби захисту органів дихання);

- продукти харчування і воду з розрахунку на 3 доби (потрібно брати продукти, що не швидко псуються, зручно зберігаються і не потребують тривалого готування перед вживанням - консерви, концентрати, галети, сухарі, печиво. Воду доцільно зберігати у флязі);

- із речей береться найбільш необхідне: одяг, взуття, білизна, предмети першої необхідності. У комплекті одягу бажано мати плащ і спортивний костюм. Взуття переважно має бути гумовим або на гумовій основі. Ці види одягу та взуття найбільш придатні для використання як засоби захисту шкіри у випадку радіоактивного, хімічного забруднення або біологічного зараження. Обов'язково слід взяти теплі (вовняні) речі, натільну білизну навіть якщо евакуація провадиться влітку.

Необхідно мати засоби зв'язку та інформації (невеликий радіоприймач з можливістю прийому в УКХ і БМ діапазоні) та елементи живлення до радіоприймача; ліхтарик (краще кілька) і запасні елементи живлення до нього, сірники (бажано туристичні), запальничка, свічки; компас, годинник

(перевагу віддавайте водонепроникним); багатофункціональний інструмент, що включає (лезо ножа, шило, пилку, викрутку, ножиці тощо); ніж, сокиру, сигнальні засоби (свисток, фальшфейер і т.д.); декілька пакетів для сміття, об'ємом 120 літрів. Може замінити намет або тент, якщо розрізати; рулон широкого скотчу; блокнот і олівець; нитки та голки; аптечка першої допомоги.

Кількість речей і продуктів харчування має бути розрахована на те, що людині доведеться нести їх самій, загальна маса речей і продуктів харчування має складати до 50 кг на дорослу людину у відповідності з її фізичною витривалістю.

Усі речі і продукти харчування повинні бути запаковані у «тривожну валізу» так щоб її зручніше було нести.

До кожного місця з речами прикріплюється бірка з позначенням на ній прізвища, імені по батькові, адреси постійного місця проживання і кінцевого пункту евакуації їх власника.

Дітям дошкільного віку вкладається в кишеню або пришивається до одягу записка, де зазначається прізвище, ім'я, по батькові, домашня адреса, а також ім'я та по батькові матері і батька.

Підготувати житло - це означає:

- відключити електричний струм;
- перекрити газ, воду;
- закрити кватирки, вікна і вхідні двері.

У призначений час прибути на свій **збірний пункт евакуації** і зареєструватися.

По можливості надати допомогу особам, які не можуть самостійно рухатись і прибути на збірний пункт евакуації, або повідомити про них начальнику збірного пункту евакуації.

При пересуванні пішки необхідно:

- суворо дотримуватись дисципліни маршу;
- виконувати всі команди і сигнали, що подаються керівниками маршу;
- дотримуватись темпу і дистанції під час руху;
- особам, приймаючим участь у марші, надавати допомогу один одному.

Під час руху транспортними засобами кожний громадянин повинен:

- суворо дотримуватись встановленого порядку посадки;
- не допускати давки і штовханини біля дверей вагонів, бортів автомобілів;
- не виходити без дозволу старших вагонів, автомобілів на зупинках.

ХІМІЧНА НЕБЕЗПЕКА

Аварії (катастрофи) на підприємствах, транспорті та продуктопроводах можуть супроводжуватися викидом (виливом) в атмосферу і на прилеглу територію небезпечних хімічних речовин (НХР), таких як хлор, аміак, синильна кислота, фосген, сірчаний ангідрид та інші. Це являє серйозну небезпеку для населення, заражене повітря уражає органи дихання, а також очі, шкіру та інші органи.

Дії у випадку загрози виникнення хімічної небезпеки.

- Уривчасте звучання електросирен а також у запису мережею радіомовлення - це сигнал «Увага всім!». Негайно ввімкніть приймач радіотрансляційної мережі, або телевізор. Уважно слухайте інформацію про надзвичайну ситуацію та порядок дій.
- При оголошенні небезпечного стану уникайте паніки.
- Попередьте сусідів, надайте допомогу інвалідам, дітям та людям похилого віку.
- Виконайте заходи щодо зменшення проникнення небезпечних хімічних речовин в квартиру (будинок): щільно закрийте вікна та двері, щілини заклейте.
- Підготуйте запас питної води: наберіть воду у герметичні ємності, підготуйте найпростіші засоби санітарної обробки (мильний розчин для обробки рук).
- Дізнайтеся у місцевих органів влади про місце збору мешканців для евакуації та уточніть час її початку. Підготуйтеся: упакуйте у герметичні пакети та складіть у валізу документи, цінності та гроші, предмети першої необхідності, ліки, мінімум білизни та одягу, запас консервованих продуктів на 2-3 доби.
- Перед виходом з будинку вимкніть джерела електро-, водо- і газопостачання, візьміть підготовлені речі, одягніть засоби захисту.

Дії у випадку раптового виникнення хімічної небезпеки.

- Уникайте паніки. З отриманням повідомлення про викид (вилів) в атмосферу небезпечних хімічних речовин та про небезпеку хімічного забруднення, виконайте передбачені заходи.
- Надягніть засоби індивідуального захисту органів дихання та найпростіші засоби захисту шкіри.
- По можливості негайно залишіть зону хімічного забруднення.
- Якщо засобів індивідуального захисту немає і вийти із району аварії неможливо, залишайтеся у приміщенні і негайно та надійно герметизуйте приміщення! Зменшить можливість проникнення небезпечних хімічних речовин (парів, аерозолів) у приміщення: щільно закрийте вікна та двері, димоходи, вентиляційні люки, щілини в рамках вікон та дверей заклейте, вимкніть джерела газо-, електропостачання та загасіть вогонь у

печах. Чекайте повідомлень органів з питань надзвичайних ситуацій через засоби отримання інформації (радіомовлення, телебачення, тощо).

- Знайте, що уражаюча дія конкретної небезпечної хімічної речовини на людину залежить від її концентрації у повітрі та тривалості дії, тому якщо немає можливості покинути небезпечну зону не панікуйте і продовжуйте вживати заходи безпеки.

- Швидко зберіть необхідні документи, цінності, ліки, продукти, запас питної води та інші необхідні речі у герметичну валізу та підготуйтеся до евакуації.

- Попередьте сусідів про початок евакуації. Надайте допомогу дітям, інвалідам та людям похилого віку. Вони підлягають евакуації в першу чергу.

- Залишаючи приміщення (квартиру, будинок) вимкніть джерела електро-, водо- і газопостачання, візьміть підготовлені речі, одягніть засоби захисту.

- Виходьте із зони хімічного забруднення в бік, перпендикулярний напрямку вітру та обходьте тунелі, яри, лощини - в низинах може бути висока концентрація небезпечних хімічних речовин.

- При підозрі на ураження небезпечною хімічною речовиною уникайте будь-яких фізичних навантажень, необхідно пити велику кількість рідини (чай, молоко, сік, вода) та звернутися до медичного закладу.

- Вийшовши із зони забруднення, зніміть верхній одяг, ретельно вимийте очі, ніс та рот, по можливості прийміть душ.

- З прибуттям на нове місце перебування, дізнайтеся у місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування адреси організацій, що відповідають за надання допомоги потерпілому населенню.